

“Ik denk niet dat hogere straffen de criminaliteit tegengaan. Het is eerder andersom. Ik begrijp niet dat dit maar niet tot de mensen doordringt.”

Anne van der Putt-Lauwers – de hoge rechter

“Een interview? Voor een boek?” Ze vindt het aanvankelijk maar een gek idee. “Waarom bent u bij mij uitgekomen?”, klinkt het voorzichtig. Onbedoeld bevestigt ze zo het beeld dat veel burgers zullen hebben van de Hoge Raad der Nederlanden: een wat abstract, gesloten (‘het geheim van de raadkamer’), moeilijk toegankelijk lichaam met wijze dames en heren die er geen genoegen in scheppen om dagelijks in de krant te staan.

Anne van der Putt-Lauwers is er – sinds 1 augustus 2003 – voorzitter van de Belastingkamer. Ze is tevens vice-president van de hoogste rechterlijke instantie binnen de ‘gewone’ rechterlijke macht in Nederland. Als vice-voorzitter maakt ze deel uit van het presidium (de vergadering van president en vice-presidenten) en van het dagelijks bestuur van de Raad. Met recht een ‘hoge rechter’ dus.

De Hoge Raad is, afgezien van een aantal bijzondere wettelijke taken, in eerste instantie belast met de cassatierechtspraak in Nederland. Wie meent dat hij ten onrechte is veroordeeld door een ‘lagere’ rechter gaat in beroep bij een van de Nederlandse Gerechtshoven. Wie zich ook daar miskend voelt kan ‘in cassatie’ gaan bij de Hoge Raad. Pleiten gebeurt daar alleen nog bij hoge uitzondering: de Hoge Raad beoordeelt of het recht al dan niet geschonden is. Daarbij kan ook aan de orde komen of de rechtsgang juist is geweest. De Raad onderzoekt niet zelf de feiten die aan het geschil ten grondslag liggen. Procederen voor de Hoge Raad gebeurt schriftelijk; pleidooien komen alleen bij hoge uitzondering voor. De Raad behandelt jaarlijks ruim drieduizend strafzaken, duizend belastingzaken en een kleine vijfhonderd civiele zaken.

De Belastingkamer, waarvan Anne van der Putt-Lauwers voorzitter is, doet in laatste instantie uitspraken over geschillen tussen de Staat der Nederlanden en belastingplichtigen. Als een zaak binnenkomt brengt de voorzitter die, al naar gelang de zwaarte, onder bij drie of vijf raadsheren. Alle drie of alle vijf geven op papier hun mening over de zaak. Als dat is gebeurd bespreken zij de zaak in de raadkamer, het overleg van de raadsheren dat elke week op een vaste dag (woensdag voor de Belastingkamer) wordt gehouden. In dat overleg wordt het ‘vonnis’ geveld.

Ze trad in dienst bij de Hoge Raad in 1992 nadat ze achtereenvolgens rechter-plaatsvervanger en rechter in Roermond en raadsheer in Den Bosch was geweest. Afgezien van een lange onderbreking van vijf jaar in de civiele kamer werkte ze er steeds in de Belastingkamer.

Eenmaal aan tafel in haar ruime werkkamer aan het Haagse Lange Voorhout (uitzicht op de Kloosterkerk) laat ze de aanvankelijke terughoudendheid snel varen, maar gedurende het hele gesprek blijft er iets van reserve hangen. Alsof ze al die aandacht voor haar werk en haar persoon niet goed begrijpt. Veel dingen zijn in haar ogen ook ‘gewoon’ of ‘toevallig’. Het rechterschap is een ‘gewoon’ vak, waar ze ‘bij toeval’ ingerold is en waarin ze ‘toevallig’ carrière heeft gemaakt. De dingen die ze heeft bereikt kwamen ‘op haar pad’ en ze had ‘net genoeg ambitie om ze niet uit de weg te gaan.’ Maar we moeten vooral niet denken dat ze haar carrière zo heeft gepland.

Op 31 oktober 1943 werd ze geboren in Helmond. Als Anne Lauwers groeide ze op in het Brabantse Bladel. Haar vader was kandidaat-notaris. Toen ze zeven jaar oud was werd haar vader benoemd tot notaris in Eindhoven.

“Ik was een dorpsmeisje in een prettige omgeving: veel buiten spelen met vriendinnen, een klein schooltje en een overzichtelijke wereld. Er waren geen anonieme instanties: de bakker bakte brood, de boer ploegde zijn land. Van die dingen. Ik weet niet in hoeverre ik door die jeugd ben beïnvloed, maar het geeft wel een prettig basisgevoel.”

De burgemeester, de dorpsdokter, de dorpspastoor, de dorpsnotaris... Speelde het een rol in uw jeugd dat uw vader bij de plaatselijke notabelen hoorde?

“Ik was te klein om daar iets van te merken. Mijn vader woonde al lang in het dorp Hij was er mee vergroeid. Ik had niet het idee dat ik bij een bepaalde groep hoorde. Wat me wel is bijgebleven was dat een kleine groep protestanten er eigenlijk niet bij hoorde. Als kind merkte je dat op, overigens zonder er conclusies aan te verbinden.”

U speelde wel met protestantse kinderen?

“Dat weet ik eigenlijk niet eens meer. Ik denk het niet. Ze leefden toch in een wat andere wereld. Zaten ook op andere scholen. Tenminste: dat dénk ik achteraf.”

Als kind wilde ze dokter worden, maar aan het eind van het gymnasium sloeg de twijfel toe. “Mijn vader was er tegen. Die vond ‘medicijnen’ niets voor vrouwen. En aangezien hij de studie moest financieren vond ik dat hij een zekere say in de keuze had. Ik heb nog even gedacht aan politicologie. Dat leek me interessant, maar tenslotte vond ik dat rechten een verstandiger keuze was omdat je daarmee meer mogelijkheden had. Dus ik vertrok naar wat toen heette de Gemeentelijke Universiteit, nu de Universiteit van Amsterdam, om er civielrecht te studeren.”

In de roerige jaren zestig (van 1962 tot 1968) studeren in Amsterdam. Dat spreekt tot de verbeelding. Maar eerder al, in een van de weinige vraaggesprekken die met haar verschenen, in Novum, het maandblad van de faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Universiteit Leiden, noemde ze zich een ‘ijverig student’, die er veel bij deed in het faculteitsbestuur en de inmiddels ter ziele gegane katholieke studentenvereniging Thomas. Weinig tijd dus voor Maagdenhuisbezettingen en andere vormen van studentenoproer.

De beroepskeuze werd vervolgens bijna een afvalrace: hoewel ze een poosje op het notariskantoor van haar vader werkte wilde ze geen notaris worden (“dat was mijn vader al”) en omdat haar echtgenoot advocaat was viel, om dezelfde reden, ook de advocatuur af. Ze werd wetenschappelijk medewerker privaatrecht aan de later tot universiteit omgedoopte Hogeschool van Tilburg. “Heerlijke negen jaar gehad bij professor Schoordijk. Leuke werkomgeving, kleine faculteit met redelijk aparte mensen om me heen, zoals Schoordijk zelf en Löwenstein en Deelen. Maar het zat er niet in dat ik wetenschapper zou worden. Ik moest ‘geprest’ worden iets te produceren. Het trok me niet om telkens weer een nieuw wetenschappelijk vraagstuk op te pakken en uit te werken. En toen kwam opeens de rechterlijke macht om de hoek kijken.”

Opeens?

“Je hoorde van mensen die de stap gezet hadden en die het goed bevallen was. Toen dacht ik: laat ik dat ook eens doen.”

Zo eenvoudig?

“Ik beschouw het als een tamelijk gewoon vak, waarvoor eigenschappen nodig zijn die ik wel bij mezelf meen te ontdekken. Ik vind contact met mensen aardig en heb niet meteen een uitgesproken mening over zaken. Ik heb meer de houding van: laten we eerst maar eens horen. Dat past een rechter wel. Daarnaast sprak het juridische me erg aan. Zeker het privaatrecht. Dat vind ik een prachtig mooi systeem dat kennelijk nog steeds voldoet.”

En er was meteen een baan voor u?

“Ik moest natuurlijk groen licht krijgen van de Commissie aantrekken leden rechterlijke macht en moest – op mijn eigen verzoek – op sollicitatiegesprek bij de rechtbank in Roermond. Ik herinner het me nog goed. Ik reed naar Roermond op een mistige ochtend. Beljaars was president. Op zijn kamer stond een tafeltje waarop was gedekt voor de lunch. Gewoon een aardige ontvangst. Ik bleek ook goed te passen in Roermond. Het was een van de leukste periodes uit mijn carrière. Er werden ook goede initiatieven genomen, zoals het systeem van de ‘civiele instructie’. Het ‘rolgebeuren’ werd afgeschaft, waardoor een zaak van meet af aan werd gekoppeld aan een rechter. Die weet er dus steeds alles vanaf. Bovendien werd ingevoerd dat een zaak meteen na de ‘conclusie van antwoord’

ter comparitie kwam. Tegenwoordig staat dat in de wet, maar in die tijd was het een nieuw fenomeen.”

Wat voor soort rechter was u?

“Dat vind ik moeilijk zelf te beoordelen. Ik denk dat ik niet al te formeel was en niet te passief. En ik verkoos een goede oplossing boven een prachtige juridische constructie.”

U had negen jaar in een academische omgeving gewerkt en opeens moest u oordelen gaan uitspreken. Dat ging u goed af?

“Zo voelde het niet. Je grijpt wel in een mensenleven in, maar zeker in het civiele recht heb je een andere positie. Twee mensen hebben een geschil en er moet een oplossing komen; anders gebeurt er niets. Je legt iemand iets op, maar eigenlijk hebben mensen zichzelf dat opgelegd. Ik vergelijk het graag met tennissen. Twee spelers spelen een spel en hebben een objectieve arbiter die bekijkt of de twee hun geschillen kunnen oplossen. Maar ze zijn zelf in het spel gestapt. In strafrecht is dat anders; dan leg je een persoon iets op. Dat heb ik bij de rechtbank en later het hof ook gedaan, maar ik ben daar minder geschikt voor. Ik deed dat met gezonde tegenzin.”

Nog steeds?

“Bij de Hoge Raad doe ik belastingrecht. Daar komt alleen in lichte mate strafrecht aan de orde. Bij belastingontduiking bijvoorbeeld. Maar dat vind ik makkelijker om mee om te gaan.”

U begon als rechter-plaatsvervanger in Roermond. Daarna werd u rechter in Roermond, raadsheer in Den Bosch, raadsheer bij de Hoge Raad. Dat klinkt als de ideale carrièrelijn. Was het allemaal zo vanzelfsprekend?

“Het zijn allemaal verrassingen geweest. Toen het rechterschap om de hoek kwam kijken dacht ik: dat is iets voor mij, dus laat ik die stap maar nemen. De dingen die ik vervolgens heb bereikt, kwamen op mijn pad en ik had steeds net genoeg ambitie om ze niet uit de weg te gaan. Maar het is niet zo dat ik ze vooraf op het oog had. De redenen waarom ik werd benaderd voor een plek bij de Hoge Raad zijn me nooit duidelijk geworden. Het is een vrij gecompliceerd selectiesysteem. Ik heb me er nooit zo in verdiept hoe men bij mij terecht is gekomen.”

Welke ambitie heeft een rechter die bij de Hoge Raad gaat werken?

“Ik denk dat mensen dat vooraf niet precies weten en dat is maar goed ook. Anders zouden minder mensen het doen. Als je uit de feitelijke instanties komt, zoals een rechtbank en een gerechtshof dat zijn, is het hier in het begin moeilijk.”

U mist het contact met mensen?

“Je zit hier meer in een soort klooster. Voor iedereen uit de rechtbanken en de hoven is dat even wennen en velen ervaren het als een gemis. Veel mensen bij de Hoge Raad hebben goede herinneringen aan hun vroegere werk en missen het, hebben heimwee. Ik denk dat veel collega's nog wel eens een zitting zouden willen doen.”

Maar er is geen weg terug.

“Er is natuurlijk wel het voorbeeld van een advocaat-generaal die terugkeert naar de praktijk en ik meen dat er ooit wel één of twee raadsheren die stap hebben gezet. Maar het is inderdaad niet gebruikelijk, ook al omdat de rechters hier gemiddeld tegen de zestig jaar lopen. Dan zet je zo'n stap niet gemakkelijk meer.”

Was u daarvoor gewaarschuwd?

“Nee. Men gaat er – terecht – van uit dat je zoiets op dit niveau moet weten.”

Maar weten en ervaren is verschillend!

“Klopt.”

Klink daarin wat spijt door?

“Nee, want ik vind deze ervaring toch wel heel leerzaam. Je bent meer met het vak bezig en wat je aan het ‘gedoe’ van de rechtbank verliest win je terug aan vakinhoudelijke zaken. Zo’n Raadkamerdag, de dag waarop zaken in een gezamenlijke zitting worden besproken, vinden we allemaal prachtig. In die zin lijkt het een beetje op de universitaire wereld.”

Dat klinkt erg academisch, maar vertelde u niet dat u het vinden van een praktische oplossing belangrijker vond dan het zoeken naar een correcte juridische formulering?

“Die basisopstelling heb ik wel behouden en bij de Hoge Raad is het vinden van een goede juridische oplossing inderdaad wel belangrijk, maar het onderscheid is gebleven tussen mensen die gericht zijn op de vraag hoe je ergens het beste van kunt maken en degenen die zeggen: we moeten een goed systeem hebben. De verhouding in de Hoge Raad is vaak half om half. In veel gevallen gaat de beslissing voor de motivering uit, zelfs in cassatie. Maar het komt ook wel voor dat regels de gewenste beslissing toch in de weg blijken te staan.”

Hoe kijkt u vanuit uw positie bij de Hoge Raad naar de ontwikkelingen in en rond de rechtspraak, zoals de roep om zwaardere straffen en enkele opzienbarende herzieningen?

Cynisch: “Tja, we hebben nu Peter R. de Vries. Maar de kwaliteit van de rechtspraak zal niet slechter zijn dan vroeger. Je kunt hooguit zeggen dat een bepaald hof soms een bepaalde tijd wat slechter is dan gemiddeld. Vroeger zaten er ongetwijfeld ook onschuldige mensen in Nederlandse cellen. Maar helaas is dat niet te bewijzen. Wat anders is, is dat het publiek zich meer met het recht bemoeit. Het maakt veel uit of de burger zijn pet afneemt en eerbiedig buigt of dat hij de rechter kritisch bekijkt en zich realiseert dat het mensenwerk is. Dan krijg je een andere benadering. En laten we wél wezen: het is natuurlijk geen superwerk.”

Wat zegt u nú!? De vice-president van de Hoge Raad moet mij toch vertellen dat het recht in Nederland boven elke twijfel verheven is en dat rechters superwezens zijn?

“Dat lijkt mij een kinderlijke visie. Waar haal je die mensen vandaan die het zoveel beter weten dan anderen? We hebben een systeem van rechtspraak en dat is in de wet neergelegd. De waarborg ligt in de organisatie van het systeem. Rechters zijn onafhankelijk, ze worden betaald. Dat is het. Mensen moeten aan de rechterlijke macht niets iets toedichten dat er niet is. Rechters en justitiabelen zijn precies dezelfde mensen, met al hun kwaliteiten en tekortkomingen.”

Maar ik moet toch een beetje gelóven dat dat niet zo is?

“Ik denk wel dat je de vormen in acht moet houden. Daarom is het trapje voor deur van het gerechtsgebouw functioneel en daarom ben ik er ook geen voorstander van om de toga uit te laten en ben ik van mening dat een rechter niet familiair moet worden. Het is een spel waaraan iedereen meedoet en dat doe je omdat je in het systeem gelooft. Maar nadrukkelijk: in het systeem. Niet in de ‘hogere eigenschappen’ van de individuele rechters. Het grappige is dat de kracht van het systeem er nu juist in zit dat het mensen zijn. Het zijn geen robots. Ze hebben alleen een andere functie wanneer ze als rechter optreden. Misschien dat mensen met een lagere opleiding nog tegen functionarissen als rechters en artsen opkijken, maar ik vind het zeker niet iets dat je moet nastreven.”

Hoe oordeelt u dan over de huidige kwaliteit van de rechterlijke macht?

“Dat is een moeilijke vraag voor iemand die er zelf in zit.”

U ziet voortdurend uitspraken waarover u een mening zult hebben.

“Ik heb niet zozeer een probleem met de kwaliteit. Wel met het gegeven dat in steeds meer zaken uitspraak wordt gedaan door één rechter. Ik vind het een soort legitimatie als drie rechters zich over een zaak uitspreken. Dat past in mijn visie dat rechters gewone mensen zijn. In een driemanschap

zitten de *checks and balances* ingebouwd. Dat maakt een uitspraak voor een veroordeelde ook beter aanvaardbaar. In de geschiedenis van de rechtspraak is het ook niet gebruikelijk dat één rechter zich buigt over zaken. Je had vierscharen en zo. Ik ben voor collegiale rechtspraak, maar in de praktijk komt dat steeds minder voor omdat het niet efficiënt zou zijn. Ik vind efficiency op dit vlak echter geen nastrevenswaardig doel. Je moet natuurlijk behoorlijk met je geld omgaan, maar niet alles opofferen aan efficiency. Ik zou eraan hechten als het driemanschap weer standaard wordt.”

Maar u voert een achterhoedegevecht?

“Het is in de praktijk vrijwel afgeschaft en ik word er vaak op gewezen dat er niet vaker in hoger beroep wordt gegaan als de uitspraak van een enkele rechter afkomstig is dan wanneer meer rechters zich hebben uitgesproken. En het blijft een feit dat er te weinig rechters zijn.”

Of te veel zaken.

“Daaraan wordt gewerkt. We geven bolletjesslikkers geen dagvaarding meer. En alternatieve geschillenbeslechting, mediation, zou een bijdrage kunnen vormen. Maar de samenleving moet ook bereid zijn geld uit te trekken voor het product rechtspraak.”

Wordt uw mening gedeeld door uw collega's in de Hoge Raad?

“Veel collega's zullen de ontwikkeling betreuren, maar niemand zal er een actiegroep voor oprichten. Het is ook heel persoonlijk en gevoelsmatig. Ik vind dat het zo hóórt. Het is een kwestie van legitimatie van het rechterlijk gezag. Het is te simpel om te zeggen dat collegiale rechtspraak de kwaliteit zou verbeteren.”

En de politiek?

Met nauwelijks verholen minachting: “Die vindt vooral dat de rechtsgang te lang duurt.”

Stoort het u als politici zich bemoeien met de rechterlijke macht, bijvoorbeeld als een bewindsman zich via de media uitlaat over de hoogte van de strafmaat?

“Als ik zoiets hoor denk ik vooral: wat naïef. Wees toch blij met wat we hebben, zou ik zeggen. En denk niet dat hogere straffen de criminaliteit tegengaan. Het is eerder andersom. Ik begrijp niet dat dat maar niet doordringt. Maar mensen zien een crimineel het liefst zo lang mogelijk achter tralies. En een minister is kennelijk ook maar een mens.”

In hoeverre wordt de Hoge Raad beïnvloed door politiek en samenleving? U staat wat verder af van de waan van de dag.

“De wetgever speelt natuurlijk een grote rol. De wet is het uitgangspunt. Bij de uitleg daarvan en bij de ontwikkeling van nieuw recht laten we ons niet zo leiden door wat in de krant staat. De leden van de Hoge Raad hebben allemaal een stevig beroepsverleden, waarin ze een bepaalde houding en opvattingen hebben opgedaan.”

Maar er is in de tijd dat u rechter bent maatschappelijk toch wel het een en ander veranderd en dat moet toch invloed op u hebben gehad?

“Dat is een periode van bijna vijftientig jaar, dus het zal wel invloed op me hebben gehad. Maar ik zou zo niet kunnen zeggen op welke manier en in welke zin.”

Bent u cynischer geworden?

“Nee, maar ik heb niet lang strafrecht gedaan. Ik kan me indenken dat je de moed verliest als je dat lang doet.”

In het civielrecht gebeurt dat niet?

“Ik vind wat dat betreft het familierecht nog het meest spanningsvolle. Dat drukt ook het meest op mensen, met de toewijzing van kinderen aan één van de partners bijvoorbeeld. Ik vind het moeilijk

dat een rechter daar ingrijpt. Wat mij betreft wordt nog meer gestimuleerd dat de rechter terugtreedt en bevordert dat de ouders het onderling eens worden. Die verplichting moeten ze zwaar voelen.”

Mijmerend: “Bij wie is een jong kind beter af? Ik vind het begrijpelijk dat een jong kind vaker aan de moeder wordt toegewezen dan aan de vader. Het hoort ook een beetje zo, vindt u niet? Jonge vaders kijken met welgevallen naar een vrouw met een kind in de armen. Zo heeft de natuur het bedoeld. De vader moet gaan zorgen voor moeder en kind.”

Dat is wel érg traditioneel! Vaders nemen toch meer zorgtaken op zich?

“Het schijnt zo, maar onlangs las ik toch weer een verhaal uit Denemarken waaruit bleek dat vrouwen die feminiene mannen helemaal niet willen.”

Feminiene man? Het kan toch gewoon een man zijn die zijn vrouw wat ontlast in het huishouden en bij de opvoeding van de kinderen?

“O, dat ga je zeker opnemen in het verhaal. Ik begrijp best dat de man een deel van de huishoudelijke toestand wil meebeleven, maar in culturele zin vind ik de verschillen tussen mannen en vrouwen wel aardig. Een man heeft nu eenmaal een andere aanpak en inbreng dan een vrouw.”

Ah: de man moet op prooiën jagen!

“Ik vind wel dat jonge mannen iets te doen moeten hebben, anders gaat het niet goed. Dat zit er in. Ik denk dat de verschillen groter zijn dan wij soms willen erkennen.”

Zelfs in onze geciviliseerde samenleving?

“Ja. Het helemaal door elkaar husselen van de seksen heeft niet mijn voorkeur.”

U hebt zelf als vrouw een topfunctie bereikt. Hebt u veel moeten overwinnen?

“Het was geen strijd, maar je moet het wel zelf willen. Er zijn steeds goede redenen om de dingen te laten zoals ze zijn. Ik zit goed bij de rechtbank dus waarom zou ik naar het hof willen. Maar ik vind iets nieuws wel leuk.”

U had geen problemen in huiselijke kring of op het werk.

“Nee, beide niet. Daar heb ik veel geluk mee gehad. Je hoort vaak dat het problemen oplevert als vrouwen aan hun carrière werken, al hoor je ook dat het langzamerhand verandert. Hoewel Nederland het op dat terrein slecht lijkt te doen. Wij zijn een huiselijk volk en we hechten niet zo aan heel hard werken. Het hoeft allemaal niet zo nodig. Zoiets zit er misschien achter. Maar meisjes die nu van school komen, willen allemaal werken. De echte huismoeder zal wel verdwijnen.”

Mag ik u ambitieus noemen?

“De dingen die ik heb bereikt kwamen op mijn pad en ik had net genoeg ambitie om ze niet uit de weg te gaan. Maar het is niet zo dat ik ze vooraf op het oog had.”

Het vraagt toch een bepaald ambitieniveau om dit te willen doen?

“Als je de kans krijgt en je zegt dan nee, dan heb je duidelijk die ambitie niet.”

Is dit uw eindfunctie?

“Ja, dat denk ik wel. Ik ben nu zestig en mijn man vijftenzestig. We kunnen hier bij de Raad tot zeventig doorgaan en sommige collega's doen dat ook. Maar dat vind ik gezien mijn persoonlijke omstandigheden te ver gaan.”

Persoonlijke omstandigheden?

“Ik heb kinderen en een man. Als je alleen bent is het misschien prettig door te werken tot je zeventigste. Ik zou het ook zo leuk kunnen vinden dat ik tot mijn zeventigste zou willen doorwerken, maar dat is niet het geval.”

Het is maar gewoon werk!

“Het is maar gewoon werk. En er zijn nog zo veel andere dingen te doen.”

Noem eens iets?

“De gewone dingen, zoals een leeskring.”

U was bestuurder van een daklozenopvanghuis. Bent u betrokken bij dat onderwerp?

“Ik was er in bestuurlijke zin bij betrokken. Maar het huis is door de gemeente overgenomen.”

U bent lid van de Commissie van beroep van de Nederlandse Golf Federatie. Hebben we daar een passie te pakken?

“Een passie die ik niet erg kan uitoefenen dan toch. Het is een zeer tijdrovende bezigheid, dus ik kan op dat vlak geen topprestaties leveren.”

Onvermijdelijk: wat is uw handicap?

“Ah, de handicap. Ik geloof 19,1 of zoiets. Maar ik denk dat ik dat niet meer haal. Ik doe het te weinig. Ik probeer wél veel te bewégen. Als ik een half uur aan mijn bureau heb gezeten moet ik even lopen. En sjouwen doe ik graag: van die grote tassen met dossiers.”

Op de golfbaan komt u niet de doorsnee-Nederlander tegen. Ontmoet u die op andere plaatsen?

“Neem me niet kwalijk: golf is de snelst groeiende sport van Nederland met nu 160.000 beoefenaren. Zo elitair is het niet. Bij de Hoge Raad zullen maar drie of vier mensen golfen. De anderen doen aan volleybal of tennissen. Of mag dat ook niet?”

Lijken me grensgevalletjes.

“Tennissen doe ik ook nog wel eens.”

Hockey?

“Vroeger.”

Berustend: “Ieder mens komt vandaan waar-ie vandaan komt. Daar is niets meer aan te doen. Maar de leden van de Hoge Raad hebben zeer verschillende achtergronden. Hoewel: veel komen er uit een ambtelijke omgeving.”

Maar waar het om gaat is natuurlijk de vraag of uw afkomst u beïnvloedt in de keuze die u als rechter maakt. Zwart-wit gesteld: een liberale rechter zou misschien íets meer begrip voor belastingfraude kunnen hebben dan een rechter met een socialistische achtergrond.

“Ik denk dat je oordeel nooit helemaal los staat van wie je bent met al je meningen en opvattingen. Ik vind het prima dat de nevenfuncties van rechters worden gepubliceerd. Theoretisch is te verdedigen dat we géén nevenfuncties moeten hebben, want dan heb je tenminste in niets een belang. Formeel. Maar dan vergeet je toch dat een rechter op alle mogelijke manieren banden heeft met de samenleving. Een rechter heeft een bankrekening. Ik noem maar iets. Stel dat je een zaak van die bank krijgt te beoordelen. Ik denk niet dat het zijn oordeel zal beïnvloeden dat hij bij die bank een rekening heeft; je kunt uiteindelijk niet alle ‘belangenverstrengelingen’ vermijden. De rechter doet met van alles mee in de maatschappij. Hij heeft maatschappelijke en politieke opvattingen, die je niet kunt wegpoetsen. Maar aan de andere kant: stel je eens iemand voor die géén opvattingen heeft. Dát zou een wonderlijk persoon zijn.”

Hoe gaat u om met twijfel?

“Dat is een wezenlijk onderdeel van het rechterschap. De een twijfelt meer dan de ander. Je hebt er die blijven twijfelen en je hebt er die het heel zeker weten. Ik ben meer het twijfeltype. Op een gegeven moment kies ik iets.”

Stopt de twijfel dan?

“Nee, bij zo’n twijfeltype als ik ben stopt die nooit helemaal. Maar gelukkig is het niet in alle gevallen zo: soms ben ik heel zeker.”

Is die twijfel slopend?

“Nee, dat niet. Als dat het zou zijn, moet je er mee ophouden.”

Zijn er zaken die u in het bijzonder zijn bijgebleven?

“Die zijn er zeker, maar daar kan ik moeilijk over praten. Vaak is het zo dat de leden van een raadkamer in een bepaalde zaak geen eensluidende opvatting hebben. Maar dat vind je dus nooit terug in de uitspraak. Dan is er één opvatting gekozen en dat is dus de opvatting van de Hoge Raad. Maar dat wil niet zeggen dat alle vijf de leden vóór waren. Soms is het drie tegen twee.”

Wat bepaalt dan de uitslag?

“Het is niet zo dat iedereen er in alle gevallen zijn ziel en zaligheid in legt. Soms zegt iemand: ‘ik kan me vinden in het compromis als bijvoorbeeld die of die overweging wegvalt’. ‘Dan is de angel er uit’, is een vaak gehoorde uitdrukking.”

Een beetje loven en bieden.

“En soms zeer principieel.”

Bent u tevreden met het functioneren van de raad?

“Ja. Ik vind het knap hoe in de raadkamer al die beetje eigenwijze mannen en vrouwen in relatief korte tijd steeds weer over al de zaken beslissen. Ik denk dat op veel andere plaatsen veel meer nodeloos wordt gepraat. De discussie is ter zake, iedereen komt aan bod en in korte tijd wordt een conclusie getrokken en wordt die uitgewerkt. Ik vind dat een compliment waard, al heeft de buitenwereld vaak het idee dat het allemaal te lang duurt. Doe het maar eens na, zou ik zeggen.”